

Titel:	Passa bollen! Elevers delaktighet i tre olika undervisningsmodeller i bollspel
Författare, hemvist, e-post, tel-nr	Dan Wiorek Gymnastik- och idrottshögskolan (GIH) i Stockholm dan.wiorek@gih.se 0731-519 059
Abstract:	<p>Introduktion Tidigare studier visar att bollspel är ett vanligt förekommande innehåll i ämnet idrott och hälsa (Larsson & Redelius, 2004; Skolverket, 2005). Att så är fallet beror, enligt lärares utsagor, på att många olika kvalitéer kan stimuleras och utvecklas genom bollspel, exempelvis elevernas motorik och kondition, känslan för fair play liksom deras samarbetsförmåga. En förutsättning för att en sådan utveckling ska komma till stånd är dock att eleverna är delaktiga i spelet. Premisserna för olika elever att vara delaktiga kan dock variera stort inom en klass, inte minst beroende på att elever har skiftande erfarenhet av föreningsidrott. I ämnet idrott och hälsa kan den elitsatsande pojken eller flickan som tränar ett lagbollspel fem dagar i veckan, spela mot en ovan elev som aldrig har provat spelet annat än i skolan. Hur undervisningen ska utformas för att inte bara den vana utan också den ovana ska känna sig delaktig är därför en angelägen fråga. Studier av mer ämnesdidaktisk karaktär, som sätter fokus på <i>hur</i> bollspelsundervisning går till och effekterna av skilda undervisningsmodeller, saknas dock på området.</p> <p>Syfte & teoretisk ram Syftet med föreliggande studie är dels att belysa elevers delaktighet generellt sätt under olika bollspelslektioner, dels att studera huruvida olika undervisningsmodeller har någon betydelse för elevers delaktighet i spelet. Med delaktighet avses hur ofta eleven rör bollen och vad eleven gör då den får bollen. Några centrala frågor är: Varierar antalet bollkontakter mellan olika elever beroende på vilken modell som tillämpas? Hur betar sig eleverna när de får bollen? Föreligger det någon skillnad i elevers delaktighet mellan det första och det sista lektionstillfället? Dessa syften och frågeställningar prövas i denna studie dels utifrån teorier om att bollspel bör läras genom spel eller teknik men också utifrån tankegångar om hur förväntningar på flickor och pojkar bidrar till hur bollspel fungerar i skolan.</p> <p>Metod Studien har designats som en interventionsstudie där tre lärare från olika skolor har genomfört tio lektioner enligt tre olika undervisningsmodeller. Eleverna gick i skolår fyra till sex. I en modell har eleverna fått spela olika bollspel utan någon egentlig instruktion från läraren. I en annan modell har läraren med hjälp av särskilda pedagogiska regler förändrat förutsättningarna för spelet. I den tredje och sista modellen har eleverna först fått göra bestämda övningar innan det färdiga spelet, som också styrdes med hjälp av pedagogiska regler, startade. Undersökningen har inletts med en videodokumentation av lektion ett och avslutats med en videodokumentation av lektion tio. Observationer har genomförts av bland annat antalet bollberöringar per elev, antalet målskott per elev samt vad enskilda elever gör då de har bollen. En jämförelse har också gjorts mellan det första undervisningstillfället och det sista.</p> <p>Resultat Det är en mycket stor skillnad i elevers delaktighet i bollspel. Skillnaden är stor mellan kön men också inom kön. Pojkar rör bollen oftare och tar betydligt fler initiativ än flickor. Men det är också en så att de flickor som rör bollen ofta och tar många initiativ i spelet har mer gemensamt med pojkar som med stor delaktighet i spelet och pojkar med liten delaktighet har mer gemensamt med flickor med liten delaktighet. I studien framkommer att den undervisningsmodell som använt övningar före spel har utvecklat elevers delaktighet bättre än de båda spelgrupperna.</p> <p>Diskussion Det råder sammanfattningsvis en mycket stor skillnad mellan kön i elevers delaktighet och initiativförmåga i bollspel. Här kan sociokulturella förklaringar med förväntningar på pojkars och flickors beteenden vara ett skäl till denna skillnad. Men det råder också en mycket stor skillnad inom kön med flickor som både deltar och tar initiativ och pojkar som inte gör det. Här kan man fundera över hur erfarenheter från tex idrottsrörelsen bidrar till elevers vilja till aktivitet i bollspel i skolan.</p> <p>Att öva före spel utvecklade elevers delaktighet bättre än att bara spela under lektion. Men skillnaden mellan undervisningsmodellerna var liten och inte i någon modell blev samtliga elever delaktiga och initiativtagande i spelet vid det mättillfälle som avslutade studien. Istället kan man fundera över om huruvida ett visst antal lektioner i ett moment riskerar att befästa och cementera elevers sätt att agera. Med mycket spel på traditionellt vis i undervisningen så kan barnen lära sig vilka elever som förväntas och inte förväntas agera i spelet. Avslutningsvis visar denna studie på vikten av fortsatt diskussion av hur undervisningen i bollspel ska bedrivas i skolan.</p>